

KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDETİN ÖNLENMESİ HUSUSUNDA DEVLETİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ VE SORUMLULUĞU

DOI: <https://doi.org/10.33717/deuhfd.644970>

Arş. Gör. Fatih DÜĞMECİ*

Arş. Gör. Esin GÜRSEL**

Öz

Kadına yönelik aile içi şiddet toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin özel bir görünüm şeklidir. Fiziksel, psikolojik, cinsel ya da ekonomik şiddet olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumun en küçük birimi olan aile birliğinde şiddete rıza gösterilebileceği varsayımı hem kamu düzenini hem hukuk devleti ilkesini derinden sarsar. Bu sebeple devlet, aile içinde şiddet gördüğünü ilgili makamlara bildiren, bildirmeyen ya da yaptığı bildirimini geri alan kadının “yaşama hakkını” teminat altına almalıdır.

Devlet yaşama hakkını gerek uluslararası hukuktan doğan yükümlülüklerini gerekse ulusal mevzuattan doğan yükümlülüklerini yerine getirerek koruma altına almaktadır. Bu yükümlülüklerin gereği gibi yerine getirilmemesi halinde devletin meydana gelen zararlardan sorumlu olması gerekir.

Çalışmamızda kadına yönelik aile içi şiddetin önlenmesi ile ilgili korunmak istenen hukuki değerlere ve aile içi şiddetin önlenmesi hususunda devletin yükümlülüklerine yer verilmiştir. İstanbul Sözleşmesi ve kadına yönelik aile içi şiddetin önlenmesine ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin emsal niteliğindeki Opuz v. Türkiye kararı incelenmiştir. Bu çalışmayla aile içi şiddetin önlenmemesi durumunda meydana gelen zararlardan devletin sorumluluğunun dayandığı esasların belirlenmesi amaçlanmıştır.

---

* Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İdare Hukuku Anabilim Dalı (e-posta: fatih.dugmeci@asbu.edu.tr) ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5732-7248> (Makalenin Geliş Tarihi: 08.09.2019) (Makale Gönderilme Tarihi: 19.09.2019/Makale Kabul Tarihi: 31.10.2019)

** Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İdare Hukuku Anabilim Dalı (e-posta: esin.gursel@asbu.edu.tr) ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1773-3476> (Makalenin Geliş Tarihi: 08.09.2019) (Makale Gönderilme Tarihi: 19.09.2019/Makale Kabul Tarihi: 31.10.2019)

Anahtar Kelimeler

Kadın, Aile İçi Şiddet, Devletin Yükümlülükleri, Devletin Sorumluluğu, Mağdurun Rızası

**THE OBLIGATIONS AND RESPONSIBILITY OF THE STATE
FOR THE PREVENTION OF DOMESTIC VIOLENCE
AGAINST WOMEN****Abstract**

Domestic violence against women is a particular form of gender inequality. There are several types of domestic violence against women such as physical, psychological, sexual, or economic violence. The assumption that violence can be tolerated in the family unit, the smallest unit of society, shakes both public order and the rule of law. For this reason, the state should ensure the right to life of woman who reports to the relevant authorities that she has been subjected to violence in the family, who does not report it or who withdraws her notification.

The State protects its right to life by fulfilling both its obligations under international law and its obligations under national legislation. If these obligations are not fulfilled properly, the state should be liable for damages.

In our study, the legal values to be protected in relation to the prevention of domestic violence against women and the obligations of the state to prevent domestic violence are included. Istanbul Convention and the European Court of Human Rights Opuz - Turkey decision is examined. The aim of this study is to determine the principles on which the state is responsible for the damages that occur in case domestic violence is not prevented.

Keywords

Women, Domestic Violence, Obligation of the State, Responsibility of the State, Consent of Victim

I. KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDETİN ÖNLENMESİ İLE KORUNMAK İSTENEN TEMEL HUKUKİ DEĞERLER

Anayasa m. 41 uyarınca devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması için gerekli tedbirleri almalı ve gerekli teşkilatı kurmalıdır. Bu düzenleme gereği aile içi şiddete yönelik gerekli tedbirleri almak devletin anayasal yükümlülüğüdür¹. Kadına yönelik aile içi şiddetin önlenmesi ile korunmak istenen hukuki değerlerin başında; yaşama hakkı, eşitlik ilkesi, ayrımcılığa uğramama hakkı ve işkence görmeme hakkı gelmektedir.

A. Yaşama Hakkı

Yaşama hakkı öncelikle insanın fiziksel ve biyolojik olarak sağlıklı bir şekilde doğmasını; varlığını moral ve kültürel gelişim olanaklarına sahip olarak sürdürülebilmesini; fiziksel, biyolojik, psikolojik, moral ve kültürel bütünlük içinde hukuki anlamda bir kişi olarak toplum yararına dahi doğal sınırlamalar dışında yok edilmemesini ifade etmektedir². Bu hak ayrıca kamusal makamlar tarafından kişinin yaşamına yönelen tehlike ve risklere karşı korunmayı isteme hakkını da <<kamusal koruma>> içermektedir³.

Kamusal koruma, hem yaşama hakkına saygı duymak gibi negatif bir yükümlülük olarak hem de şiddetin önlenmesine ilişkin gerekli tedbirlerin alınması gibi pozitif bir yükümlülük olarak karşımıza çıkmaktadır⁴. Devlet, bir hakkın kullanılmasını sağlama hususunda gerekli özeni gösterme yükümlülüğü altındadır. Hakkın varlığını kabul eden bir düzenlemenin yanında hakkın korunmasına ilişkin hukuki bir mekanizmanın ya da başvuru yollarının varlığı bu özenin gösterildiği anlamına gelmemektedir. Hakkın korunması ve kullanılmasına ilişkin mekanizmanın etkin ve sonuç alınabilir olması gerekmektedir⁵. Etkin ve sonuç alınabilir bir mekanizmanın oluşturulmadığı

¹ 20.02.2015 Tarih ve 19120602-010-06-02-0482-2014-406 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un Uygulanmasına Yönelik Genelge, <http://www.cigm.adalet.gov.tr/images/154nolu.pdf>, E.T. 06.02.2018

² **Öztürk**, Bahri/**Tezcan**, Durmuş/**Erdem**, Mustafa Ruhan/**Sırma**, Özge/**Saygılar**, Yasemin/**Alan**, Esra: Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2014, s. 140.

³ **Kızılyel**, Serkan: "Yaşam Hakkı: AİHM Kararları ve İdari Yargı Uygulaması", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 18, S. 2, 2014, s. 270.

⁴ **Kızılyel**, s. 280.

⁵ **Doğan**, Recep: "Kadının Şiddete Karşı Korunmasında Devletin Özen Yükümlülüğü ve Uluslararası Standartlar", Ankara Barosu Dergisi, S. 2, 2016, s. 102; Inter-American

hallerde devlet dışı sùjelerin vermiş olduğu zararlardan devlet sorumlu olacaktır⁶.

B. Eşitlik İlkesi ve Ayrımcılığa Uğramama Hakkı

Eşitlik ilkesi, “*aynı durumda bulunan hak öznelerinin; haklı nedenler olmadıkça özellikle ırk, cinsiyet, dil, din ve inanç, siyasal ya da başka görüşler yaş, engel, cinsel yönelim vb. nedenlere dayalı ayırım gözetilmeksizin aynı kurallara bağlı olmasını ve yasaklama, kısıtlama, dışlama ya da yeğleme gibi eylemlere başvurmaksızın tüm insan haklarından eşitlik koşulları içinde devlet ve işverenlerce yararlandırılmalarının sağlanmasını amaçlayan üstün bir ilke*”dir⁷. Ayrımcılık ise “*hukuk alanında yasaklanmış bazı temellere dayalı olarak aleyhe sonuç doğuran ve haklı kılınamayan fark gözetme*” olarak tanımlanmaktadır⁸.

Ayrımcılığa uğramama hakkı ile eşitlik ilkesi bir madalyonun biri olumlu biri olumsuz iki yüzü gibidir⁹. Kadına yönelik şiddetin temelinde toplumsal cinsiyet ayrımcılığı yatmaktadır. Bu sebeple cinsiyet temelli ayrımcılığın bir örneği olarak kadına yönelik aile içi şiddetin önlenmesiyle birlikte eşitlik ilkesi kendiliğinden gerçekleşecektir. Kadın erkek eşitliğinin sağlanmasında aile içi şiddetin önlenmesi mekanizmasının etkinliği önem arz etmektedir. Bu sebeple devletlerin cinsiyet temelli eşitsizliği ortadan kaldırmak üzere ulusal ve uluslararası mevzuattan doğan yükümlülüklerini yerine getirmesi gerekmektedir.

C. İşkence Görmeme Hakkı

İşkence, kötü muamele ve gayri insani davranış yarım yüzyıla yakın süredir insancıl hukuk ve insan haklarını konu alan hukuki metinler tarafından tutarlı ve mutlak olarak yasaklanmış eylemlerdir¹⁰. Ancak her türlü

Commission on Human Rights, Maria Da Penha Maia Fernandes v. Brazil. Res. No. 54/01, Case No. 12051, 04.04.2001.

⁶ Inter-American Commission on Human Rights, Velasquez Rodriguez v. Honduras, Res. No. 22/86, Case No. 7920, 18.04.1986.

⁷ **Gülmez**, Mesut: İnsan Hakları ve Avrupa Birliği Hukuku’nda Ayrımcılığın Kaldırılması ve Türkiye, AB ve Sosyal Uyum Dizisi, Ankara, 2009, s. 43-44.

⁸ **Düğmeci**, Fatih: Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu’nun Yapısı ve İdare Üzerindeki Ayrımcılık Denetimi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, s. 305.

⁹ **Gülmez**, Mesut: “İnsan Haklarında Ayrımcılık Yasaklı Eşitlik İlkesi”, Çalışma ve Toplum Dergisi, C. 4, S. 11, 2006, s. 219.

¹⁰ **Üçpınar**, Hülya/**Altıparmak**, Kerem: İşkenceyi Önlemede Ortak Akıl Seçmeli Protokol ve Türkiye’de Ziyaret Pratiklerinin Değerlendirilmesi Ek: Ulusal Önleme Mekanizmalarının Kurulması ve Yetkilendirilmesi, TİHV, Ankara, 2008, s. 3.

kaba ve sert davranış, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında da görüldüğü üzere işkence görmeme hakkı kapsamında değerlendirilmemektedir. Herhangi bir kaba veya sert davranışın işkence görmeme hakkı kapsamına girebilmesi için belirli bir ağırlığa ulaşması gerekmektedir¹¹.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) "işkence yasağı" başlıklı 3. maddesi kapsamında yasaklanan üç ayrı hareket tipi mevcuttur. Bunlardan ilki işkencedir. İşkence, yasak kapsamındaki hareketlerden en ağırıdır. İşkence bir kamu görevlisi yahut kamu görevlisinin gözetimi ve denetimi altında diğer kişiler tarafından bir itiraf elde etmek veya ceza uygulamak amacıyla mağdura karşı şiddetli ruhsal veya fiziksel acı ve ağrı verilmesidir¹². Yoğunluk ve amaç unsuru bakımından işkenceden ayrılmakla beraber uluslararası sözleşmelerce yasaklanan diğer eylemler "insanlık dışı muamele" ve "küçük düşürücü muamele"dir. İnsanlık dışı muamele, "*uygulan-
dığı ortama göre gerekçesi bulunmayan ve işkence düzeyine ulaşmayan kasti olarak şiddetli fiziksel veya ruhsal eziyet veren muamele*"yi ifade etmektedir¹³. Küçük düşürücü muamele ise AİHS m. 3. kapsamında değerlendirilebilecek hareketlerin en hafifi olarak nitelendirilmekte ve "*mağdurlarda korku ve aşağılık duygusu yaratan ve mağdurları küçük düşüren ya da alçaltan muamele*" olarak tanımlanmaktadır¹⁴. Kadına yönelik aile içi şiddet eylemlerinin belli bir ağırlığa ulaştığı durumlarda AİHS m. 3 kapsamında en azından kötü muamele olarak değerlendirilmesi mümkündür.

II. KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDETİN ÖNLENMESİNDE DEVLETİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

A. Genel Olarak

Kadına yönelik aile içi şiddet hem ulusal hem de uluslararası metinlerle korunan hukuki ve kamusal niteliğe sahip bir meseledir. Birçok uluslararası antlaşmada, uluslararası mahkeme ve komite kararlarında devletler kadına yönelik aile içi şiddet vakılarından sorumlu tutulmaktadır. Kadına yönelik

¹¹ Çor, Yaşar: "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Sözleşme Kapsamında İşkence Görmeme Hakkına Bakış Açısı", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 75, 2008, s. 68.

¹² APT/IHRR, Birleşmiş Milletler İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Cezaya Karşı Sözleşmenin Seçmeli Protokolü İşkenceyi Önleme Kılavuzu, Çev. Elif Şimşek, Türkiye İnsan Hakları Vakfı, Ankara, 2007, s. 21.

¹³ Aisling, Reidy: İşkencenin Yasaklanması Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Kılavuz, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2005, s. 16, 17.

¹⁴ Aisling, s. 16, 17.

aile içi şiddete ilişkin uluslararası mahkemeler ve komiteler içtihatlar vasıtasıyla bu sorumluluğun sınırları belirlemektedir.

Devletlerin insan hakları ihlallerine ilişkin olarak öncelikle kamusal korumanın ilk ayağı olan negatif yükümlülüklerini gerçekleştirmesi gerekmektedir. Negatif yükümlülükler kapsamında devletlerin ilgili uluslararası antlaşmalara taraf olması, ulusal mevzuatını buna uygun olarak düzenlemesi ve yasaların izin verdiği ölçütler dışında hakka müdahale etmemesi gerekmektedir. Türkiye 1985 yılında Kadına Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine (CEDAW) taraf olmuştur. 1995 yılında Dördüncü Dünya Kadın Konferansı sonucunda kabul edilen Pekin Deklarasyonunu ve Eylem Planını çekincesiz olarak kabul etmiştir. 14 Ocak 1998 tarihinde 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun yürürlüğe girmiştir. 11 Mayıs 2011 tarihinde ise kadına yönelik aile içi şiddete ilişkin devletlere birçok pozitif yükümlülük getiren Kadına Yönelik Şiddetin ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Sözleşme (İstanbul Sözleşmesi) İstanbul'da Avrupa Konseyi tarafından imzaya açılmıştır. Türkiye bu sözleşmeyi ilk imzalayan devlet olmuştur. Türkiye tarafından 14 Mart 2012 tarihinde onaylanan İstanbul Sözleşmesi 1 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. İstanbul Sözleşmesi'nin imzalanmasının ardından 8 Mart 2012 tarihinde 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun yürürlüğe girmiştir. Böylece Türkiye hem ulusal hem de uluslararası hukuki metinler vasıtasıyla kadına karşı aile içi şiddete ilişkin kamusal korumanın ilk ayağı olan negatif yükümlülüklerini yerine getirmiştir.

Kamusal korumanın ikinci ayağını ise kadına karşı şiddetin önlenmesi hususunda gerekli tedbirlerin alınmasına yönelik devletlerin pozitif yükümlülükleri oluşturmaktadır. Devletlerin pozitif yükümlülüklerini gerçekleştirme süreci ise negatif yükümlülüklerin aksine karmaşık ve kapsamlıdır.

2003 yılında kadına yönelik aile içi şiddete ilişkin mevcut durum ve devletin alabileceği önlemler ile ilgili çalışma yapmak üzere Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Şiddet Özel Raportörlüğü'ne Yakın Ertürk atanmıştır. Yakın Ertürk'ün "Kadına Karşı Şiddet, Nedenleri ve Sonuçlarına İlişkin Türkiye Raporu"nda yer alan öneriler, devletin şiddet öncesi ve sonrası yükümlülüklerine ışık tutar niteliktedir. Raporda genel olarak kadına yönelik şiddetin her türüne karşı en ufak toleransın gösterilmemesi, kadınların gelişmesinin desteklenmesi, kadınların korunmasına yönelik yasal ve kurumsal bir çerçevenin oluşturulması ve güçlendirilmesi önerilerine yer verilmiştir. Ayrıca raporda bu önerilerin gerçekleştirilebilmesi için idarelerin kadın

örgütleri, STK'lar, barolar ve diğer ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği içerisinde olması gerektiği vurgulanmıştır¹⁵.

İstanbul Sözleşmesi, kadına yönelik aile içi şiddete ilişkin hükümler ihtiva eden Avrupa ülkelerini bağlayıcı ilk uluslararası metindir¹⁶. Sözleşme, içerisinde yer alan tanımlar, devletlerin kadına yönelik aile içi şiddeti önlemeye ilişkin yükümlülükleriyle bazı telafi edici ve koruyucu yükümlülüklerini (koruma, kovuşturma, mağdur destek mekanizmaları gibi) düzenlemesi sebepleriyle önem arz etmektedir¹⁷.

Sözleşmenin 3/b maddesinde aile içi şiddet; *“aile içerisinde, ev içinde veya daha önceki veya şu anki eşler veya partnerler arasında meydana gelen, failin aynı evi şuan veya daha önce şiddet mağduruyla paylaşmış paylaşılmadığına bakılmaksızın, fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddetin tüm türleri”* olarak tanımlanmıştır¹⁸. Devletin şiddet öncesi yükümlülükleri ise “önleme” başlığı altında m. 12’den itibaren düzenlenmiştir. Bu maddede, taraf devletler ayrımcılıkları önleme hususunda yükümlü kılınmış; töre, namus, din, gelenek gibi sebeplerin şiddet gerekçesi olarak kullanılmaması yönünde gerekli tedbirlerin alınması gerektiği ifade edilmiştir¹⁹. Bireylerin ise bu hususta aktif rol alması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca şiddete ilişkin toplumsal farkındalığın artırılması, eğitim müfredatına bu hususla ilgili derslerin koyulması gerektiğine yer verilmiştir. Nihayetinde şiddet öğrenilen bir davranıştır ve ortadan kaldırılması için toplumun, ailenin, bireyin bilgilendirilmesi gerekmektedir; aksi halde kadına yönelik şiddet eylemleri son bulmayacaktır²⁰. Kadına, şiddetin bir eğitim aracı veya şiddetin kabullenilmesi gereken tabii bir davranış olmadığı anlatılması gerekmektedir. Bu

¹⁵ **Ertürk**, Yakın: Kadına Karşı Şiddet, Nedenleri ve Sonuçları, İnsan Hakları Ortak Platformu, Ankara, 2007, s. 28, 29.

¹⁶ **Bakırcı**, Kadriye: “İstanbul Sözleşmesi”, Ankara Barosu Dergisi, S. 4, 2015, s.134.

¹⁷ **Moroğlu**, Nazan: “Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi 6284 Sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi”, Ankara Barosu Dergisi, S. 3, 2014, s. 367.

¹⁸ 6284 sayılı kanun m. 2/b’de ise ev içi şiddet: “Şiddet mağduru ve şiddet uygulayanla aynı haneyi paylaşmasa da aile veya hanede ya da aile mensubu sayılan diğer kişiler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddet” olarak tanımlanmıştır. İstanbul Sözleşmesi ile 6284 sayılı kanundaki tanımlar karşılaştırıldığında 6284 sayılı kanunun koruma alanının daha dar olduğu görülmektedir. 6284 sayılı kanun ayrımcılık yasağının tanımına yer vermemiş, toplumsal cinsiyeti tanımlamamış ve başarılı olmayan devlet makamlarına karşı hukuki başvuru yoluna ilişkin bir düzenlemeye yer vermemiştir.

¹⁹ **Bakırcı**, (2015), s. 155.

²⁰ **Centel**, Nur: “Ceza Hukuku Şiddete Karşı Kadını Korur mu?”, Ceza Hukuku Genç Akademisyenler Sempozyumu, İstanbul, 2012, s. 1.

hususla kadın bilinçlendirilmeli ve cesaretlendirilmelidir. Bilgilendirme hem başvuru üzerine hem de daha geniş kitlelere ulaşmak amacıyla kitle iletişim araçları, sosyal medya gibi vasıtalarla da yapılabilecektir. Bunun yanında STK'lar ile yapılan işbirliği şiddet mağdurlarına yönelik yasal danışmanlık, kalacak yer sağlanması gibi hususları kolaylaştıracaktır.

İstanbul Sözleşmesi'nde devletin şiddet sonrası yükümlülükleri "Korumaya ve Destek" başlığı altında m. 18'den itibaren düzenlenmiştir. İstanbul Sözleşmesi m. 18-1 hükmü ile devletler şiddet mağduru kadınların korunması ve şiddet sonrasında gerekli önlemlerin alınması hususlarında yükümlü kılınmıştır. Sözleşmede şiddet sonrası yükümlülükler "genel destek hizmetleri" ve "uzman destek hizmetleri" olmak üzere iki kısımda düzenlenmiştir. Genel destek hizmetleri kapsamında; devletlerin mağdurlara şiddet olayının etkilerinin ortadan kaldırılmasına ve azaltılmasına yardımcı olacak hizmetleri sağlaması ve bu hizmetleri sağlamak için gerekli tüm yasal ve idari önlemleri alması gerektiği vurgulanmıştır. Mağduriyetlerin ortadan kaldırılmasına yönelik olan bu hizmetlerin kolay erişilebilir hale getirilmesi gerekmektedir. Bu hizmetler ancak mağdurlara yakın ve ulaşılabilir olduğunda kendinden beklenen faydayı sağlayacaktır. Aksi durumda sözleşme gereğince kadına yönelik şiddet vakalarında başarılı olmayan devlet makamlarına karşı hukuki başvuru yoluna gidilebilecektir²¹.

B. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesine Yönelik Sunulan Hizmetler

İstanbul Sözleşmesi gereğince kadına yönelik aile içi şiddetin önlenmesine yönelik devletin yükümlülükleri kapsamında sunması gereken hizmetlerden bir kısmı 6284 sayılı kanunda düzenlenmiştir.

1. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM)

Kadına yönelik şiddet bir suçtur. Bu suçun önlenmesi, şiddet görme riski altında bulunan kadının da şiddet gören kadın gibi korunması merkezi bir kamu politikası meselesidir. Hukuki ve kurumsal bir koruma olmaksızın kadının tek ya da toplu olarak girişeceği karşı koyuş hayati neticelerle sonuçlanma olasılığı bulunduğu devletin pozitif yükümlülüğü kapsamında bu suçun önlenmesi ve kadının korunması için etkin ve sonuç alınabilir bir mekanizmanın varlığı gerekmektedir. İstanbul Sözleşmesi m.

²¹ **Çelik**, Deniz: Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Konusunda Sağlanan Gelişmelerde Hukukun Rolü, <http://www.umut.org.tr/userfiles/files/PDFler/Deniz%20C%CC%A7ELI%CC%87K.pdf>, E.T. 15.02.2018, s. 6.

10'da yer alan koordinasyon birimi ülkemizde 6284 sayılı kanun ile Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) adı altında kurulmuştur. Bu merkezler, 6284 sayılı kanun kapsamında verilecek tedbir kararlarının takibini yapmak ve etkin bir şekilde uygulanmasına yönelik destek ve izleme hizmetlerini yerine getirmekle görevlendirilmiştir. ŞÖNİM'ler kadına yönelik aile içi şiddete ilişkin verileri toplamakta, mağdurlara sağlanacak şiddet öncesi ve sonrası hizmetleri sunmakta ve bu hizmetlerin koordinasyonunu sağlamaktadır. Ayrıca bünyesinde çalışan personeller vasıtasıyla mağdur kadınların mağduriyetlerinin giderilmesi konusunda çeşitli kurum ve kuruluşlarla iletişime geçmektedir. ŞÖNİM'ler vasıtasıyla sunulacak destek hizmetleri arasında mağdur kadınlara barınma imkânı sağlama, geçici maddi yardım temin etme, sağlık hizmeti sunma, ilgili mercilere yönlendirme, adli yardım hizmetleri sağlama, tedbir kararı alınması için başvuru yapma yer almaktadır²².

2. Psikolojik, Hukuki ve Mesleki Destek Hizmeti

İstanbul Sözleşmesi'nde mağdur kadınlara yönelik psikolojik ve hukuki destek hizmeti sağlanması yükümlüğüne uygun olarak 6284 sayılı kanunda da mağdur kadınlara yönelik psikolojik, mesleki, hukuki ve sosyal bakımdan rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin verilmesi düzenlenmiştir²³. 6284 sayılı kanun ile destek hizmetlerinde koordinasyonun sağlanması görevi ŞÖNİM'lere verilmiştir²⁴. Destek hizmetleriyle mağdur kadınların sosyo-ekonomik ve psikolojik durumu değerlendirilmekte, mağdur kadınlar ihtiyaçları ve nitelikleri göz önünde bulundurularak mesleki eğitime yönlendirilmekte ve bu kadınlara iş bulma hususunda rehberlik desteği sunulmaktadır. Böylece mağdur kadınlar şiddet sonrası oluşan travmayı daha kolay atlattmaktadır. ŞÖNİM'ler tarafından sunulan hukuki yardım desteğiylese mağdur kadınlar başvurabileceği bölgesel ve uluslararası şikâyet mekanizmalarının neler olduğunu öğrenmekte ve bu mekanizmalara nasıl başvurulacağı konusunda bilgi sahibi olmaktadır.

²² <https://kadininstatusu.aile.gov.tr/uygulamalar/siddet-onleme-ve-izleme-merkezi>, E.T. 11.02. 2018.

²³ 6284 sayılı kanun kapsamında şiddet mağduru kadına yönelik psikolojik, mesleki, hukuki ve sosyal bakımdan rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesine ilişkin karar mülki amir tarafından verilmektedir.

²⁴ **Ceylan**, Ebru: "6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'a Göre Kanun Kapsamına Girenlerin Korunmasıyla İlgili Değerlendirmeler", İstanbul Barosu Dergisi, C. 91, S. 1, 2017, s. 35.

3. Ekonomik Destek

Kadınların ekonomik yönden erkeğe bağlı olması şiddet mağduru kadınların şiddet eylemlerine rıza göstermesinin sebepleri arasında yer almaktadır²⁵. İş Dünyası Aile İçi Şiddete Karşı (BADV) Projesi kapsamında 1715 çalışan kadın üzerinde gerçekleştirilen anket çalışmasının sonuçlarının özetlendiği “Yakın İlişkide Şiddetin Beyaz Yakalı Kadın Çalışanlara ve İşletmeye Etkisi Araştırma Raporu”na göre şiddet gören kadınların %16’sı sırf ekonomik nedenler ile ilişkisini bitirememektedir²⁶. Mağdurun şiddete rıza göstermesinin önüne geçebilmek için ilk adım mağdura ekonomik desteğin sağlanması olacaktır. Devletin kadının şiddete razı olmasını önleyici, kadınların onurlu bir yaşam sürdürmesi gayesiyle ekonomik özgürlüğü sağlayıcı tedbirleri alması gerekmektedir²⁷. Bu kapsamda 6284 sayılı kanunda mülki amirin, mağdur kadına geçici maddi yardım sağlanmasına ilişkin tedbir kararı verebileceği düzenlenmiştir.

Ekonomik destek kapsamında ele alınacak diğer bir husus da kadına iş imkânının sağlanmasıdır. Devletin kadına yönelik aile içi şiddetin önlenmesinde üzerine düşen yükümlülüğünü tam olarak yerine getirdiğini söyleyebilmek için kadınlara yeterli iş imkânı sağlayıp sağlamadığının irdelenmesi gerekmektedir. Şiddet mağduru kadının çocuklarının olması durumunda ise kadın hali hazırda çalışmıyorsa kadının ekonomik hayata katılımını teşvik etmek amacıyla dört aylık; kadın hali hazırda çalışıyor ise iki aylık süre ile sınırlı olmak kaydıyla, masrafları bakanlıkça karşılanmak üzere kreş imkânının sağlanması gerekmektedir²⁸. Yeterli iş imkânı sağlanamaması durumunda ise devlet en azından kadının ekonomik olarak bağımsız olmasını temin edebilecek kadar finansal destek sağlamalıdır.

4. Destek Hattı

İstanbul Sözleşmesi şiddet fiilinin en kısa yoldan ilgili mercilere bildirilmesi amacıyla devletleri, 7/24 çalışacak telefon yardım hatlarının kurul-

²⁵ Sever, Didem Çiğdem: “Kadına Karşı Ev İçi Şiddette Devletin Sorumluluğu ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin Opuz v. Türkiye Kararı”, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 1, S. 2, 2012, s. 21.

²⁶ Sabancı Üniversitesi Kurumsal Yönetim Forumu Türkiye, İş Dünyası Aile İçi Şiddete Karşı (Business Against Domestic Violence-BADV) Projesi, <http://badv.sabanciuniv.edu/tr/proje>, E.T. 12.02.2018; TÜSİAD, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet İle İlgili İşyeri Politikaları Geliştirme ve Uygulama Rehberi, TÜSİAD, İstanbul, 2015, s. 9.

²⁷ Öztürk, Necla: “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Öneriler”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, S. 1, 2017, s. 10.

²⁸ Ceylan, s. 36.

ması ile yükümlü kılınmıştır. Bu yükümlülüğe uygun olarak ülkemizde 11 Eylül 2012 tarihinden itibaren Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı) bünyesinde kurulan “Aile, Kadın, Çocuk ve Özürlü Sosyal Hizmet Danışma Hattı” Alo 183 hizmet vermeye başlamıştır. Söz konusu hat sayesinde 7/24 şiddet eylemlerine ilişkin bildiri ve ihbar yapılabilen, mağdurlara verilen hizmetler hakkında bilgi alınabilmektedir²⁹.

İstanbul Sözleşmesi m. 19 uyarınca taraf devletler destek hizmetleri ve yasal tedbirler konusunda mağdurların anlayabildikleri bir dilde yeterli ve zamanında bilgi almalarını sağlayacak gerekli yasal veya diğer tedbirleri almakla yükümlüdür. Bu yükümlülüğe uygun olarak Alo 183, Türkçe'nin yanı sıra Kürtçe ve Arapça dillerinde de hizmet vermektedir. Türkiye'nin demografik yapısı düşünüldüğünde hizmet sunulan bu diller sayesinde kadınların büyük çoğunluğu yetkililerle daha rahat iletişime geçme imkânına sahip olmuştur.

5. Kadın Konuk Evleri

Şiddet, kadının fiziksel ve ruhsal bütünlüğünü bozmakta, sosyal hayata katılımını olumsuz yönde etkilemektedir³⁰. Şiddetin etkilerinin ortadan kaldırılması ve insan onuruna yakışır koşulların sağlanabilmesi için devlet pozitif yükümlülüğü kapsamında hukuki, psikolojik, ekonomik, sosyal güvenliğin sağlandığı mekânlar yanında kadının fiziki güvenliğinin de sağlandığı mekânlar üretmelidir. Bu bakımdan kadının fiziki anlamda güvenliği için yeterli sayıda kadın konuk evlerinin açılması gerekmektedir. Ülkemizde ilk kadın konuk evi SHÇEK'e bağlı olarak 1990 yılında hizmete açılmıştır. 90'lı yıllardan itibaren birçok vakıf, dernek ve belediye kadın konuk evi açmıştır³¹. 5393 sayılı Belediyeler Yasası ile nüfusu 100.000 kişiden fazla olan yerlerde şiddet mağduru kadınlar için kadın konuk evi kurulma zorunluluğu getirilerek normatif bir adım atılmıştır³². Ancak Türkiye'de şiddet mağduru

²⁹ **Turgut**, Faruk: “Türk Siyasetinde Son Dönem Aile Politikaları”, Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, S. 35, 2016, s. 421, 422.

³⁰ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2012 - 2015, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Ankara, 2012, s. 9.

³¹ **Karataş**, Sultan/**Şener**, Ülker/**Otaran**, Nur: Kadın Sığınma Evleri Kılavuzu, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara, 2008, s. 53.

³² KADEM, Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesinde İstanbul Sözleşmesi Çalıştay Raporu, İstanbul, 2014, s. 18.

kadınlar için mevcut kadın konuk evlerinin sayısı yetersizdir³³. Merkezi bütçe hazırlanırken kadın konuk evlerinin sayısının arttırılması için birtakım ekonomik adımların atılması gerekmektedir. Ayrıca bu evlerin konumu ve içerisinde barınan kişilerin kimliğinin gizli tutulması hususunda gerekli tedbirler alınmalıdır.

Kadın konuk evlerinin yetersiz olması halinde şiddet mağdurlarının barınma ihtiyaçlarının nasıl giderileceği Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik'in 7. maddesinde ayrıntılı şekilde açıklanmıştır. İlgili madde gereğince korunan kişiler, barınma yerlerinin yetersizliği halinde kamu kurum ve kuruluşlarına ait sosyal tesis, yurt veya benzeri yerlerde güvenli nakil sağlanıncaya kadar geçici olarak barındırılacaktır³⁴. Barınma ve iâşe giderleri, ŞÖNİM tarafından karşılanmaktadır. Korunan kişiye kadın konuk evi sağlanması hususundaki usul ise şu şekildedir: Öncelikle korunan kişinin nerede barındığı bilgisi ŞÖNİM'e bildirilmektedir. ŞÖNİM kişinin talebini de dikkate alarak uygun ilk kabul birimi veya kadın konukevi hizmeti verilecek yeri belirleyip korunan kişinin buraya yerleştirilmesini sağlamaktadır. Yetkili makam kararıyla kamu kurum ve kuruluşlarına ait barınma yerlerine gönderilen mağdur, başka herhangi bir karar veya onay aranmaksızın barınma yerine "derhal" kabul edilmektedir³⁵.

6. Geçici Koruma Tedbiri

6284 sayılı kanun ile getirilen şiddet sonrası koruyucu önlemlerden bir diğeri geçici koruma tedbirine karar verilmesidir. Mağdurun hayati tehlikesinin bulunması durumunda talep üzerine veya re'sen mülki amirin kararıyla mağdur koruma altına alınmaktadır. Korumanın usul ve esasları Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik'in 10. maddesinde düzenlenmiştir.

7. Mağdurun İşyeri Adresinin Değiştirilmesi

6284 sayılı kanun, mağdur kadının şiddet uygulayan ile aynı işyerinde çalışmak zorunda kalmasının önüne geçmek istemiş ve mağdurun işyeri adresinin değiştirilmesi tedbiriyle kadını olası bir şiddet eyleminden koru-

³³ **Bakar**, Nehir: "Sığınma Evleri Çözüm mü, Araç mı ?", Hukuk Gündemi Dergisi, S. 1, 2012, s. 92.

³⁴ **Akçaal**, Mehmet: "Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Güncel Gelişmelerin Değerlendirilmesi", Mevlana Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 2, 2013, s. 8.

³⁵ **Öztürk**, s. 9.

mayı amaçlamıştır³⁶. 6284 sayılı kanuna göre; şiddet uygulayan ile şiddet mağduru kadın eğer aynı işyerinde çalışıyorsa mağdurun onayıyla yahut mağdurun talebi üzerine hâkim mağdur kadının il içinde veya il dışında başka bir işyerinde çalışmasına karar verebilecektir³⁷.

8. Mağdurun İkametgâh Adresinin Değiştirilmesi

Mağdur ile şiddet uygulayanın aynı çatı altında yaşamaya devam etmesi şiddetin mağdur üzerinde oluşturduğu etkilerin ortadan kaldırılmasını yavaşlatacaktır. Ayrıca bu durum yeni bir şiddet eyleminin doğmasına ortam hazırlayacaktır³⁸. Bu sebeple 6284 sayılı kanun kapsamında şiddet uygulayana ortak ikametgâhtan uzaklaştırma kararı verilebileceği gibi tedbiren mağdurun da başka bir ikametgâh adresine taşınmasına karar verilebilecektir. Mağdur ile şiddeti uygulayan kişinin aynı konutta ikamet etmesi durumunda mağdurun talebi üzerine yeni bir ikametgâh adresi belirlenebilecektir³⁹.

9. Mağdurun Kimlik Bilgilerinin Değiştirilmesi

Yukarıda sayılan önlemlerin alınması halinde dahi kadının olası bir şiddet eyleminden korunmasına yönelik yeterli önlemin alınmadığı düşünülüyorsa mağdurun aydınlatılmış onamı ile 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu kapsamında kişinin kimlik ve diğer bilgilerinin değiştirilmesine karar verilebilecektir⁴⁰.

10. Etkin Hukuki Yollar

Devletin şiddet sonrası yükümlülükleri kapsamında alması gereken önlemlerden biri de şiddet eylemlerine ilişkin etkili bir soruşturma sisteminin kurulmasıdır⁴¹. İstanbul Sözleşmesi m. 29 gereğince taraf devletlerin işkence vakıalarına ilişkin olarak mağdurun yeterli ve etkili hukuki yollara başvurabilmesini garanti altına alması gerekmektedir. Soruşturmanın etkin olabilmesi, fiilin aydınlatılmasına yönelik gerekli her türlü hukuki tedbirin alın-

³⁶ **Bakırcı**, Kadriye: “Aile İçi veya Birlikte Yaşayanlar Arasındaki Şiddete İş Hukuku Araçları İle Müdahale Edilebilir mi?”, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, S. 2, 2009, s. 113, 114.

³⁷ **Günay**, Mehmet: “6284 Sayılı Kanun’a Göre Koruyucu ve Önleyici Tedbirler”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, C. 3, S. 10, 2012, s. 657.

³⁸ **Günay**, s. 657.

³⁹ **Akçaal**, s. 6; **Günay**, s.657.

⁴⁰ **Ceylan**, s. 22.

⁴¹ **Doğan**, s. 99.

ması ile mümkündür⁴². Etkin soruşturma yükümlülüğünün kapsamı ve sınırları esas olarak AİHM'nin içtihatları⁴³ ile belirlenmiştir. Etkin bir soruşturmanın varlığından söz edebilmek için:

- Resmi bir soruşturmanın yapılması,
- Soruşturmanın suça karışanlardan bağımsız bir organ tarafından yürütülmesi,
- Soruşturmanın kamuoyu tarafından izlenmesine yeterli derecede imkân sağlanması,
- Soruşturmanın ihlali gerçekleştirenleri belirleyebilecek nitelikte olması, (soruşturmanın maddi deliller ve sorumluluğu tespit edebilecek nitelikte olması)
- Soruşmanın ivedilikle ve özenle gerçekleştirilmesi şartlarının bir arada sağlanması gereklidir⁴⁴.

Taraf devletler AİHM tarafından içtihatlar ile belirlenen şartları göz önünde bulundurarak kadına yönelik aile içi şiddet vakıalarının ciddi ve ayrıntılı olarak soruşturulduğu ve faile caydırıcı cezaların verildiği bir sistem kurmalıdır⁴⁵. Bu kapsamda 6284 sayılı kanunun 4, 5, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 20. maddelerinde ise şiddet konusunda adli mercilere başvuru ve etkin bir ceza soruşturması yürütülmesi hakkında düzenlemelere yer verilmiştir⁴⁶.

Ülkemizde aile içi şiddet vakıaları 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda yer alan bir suç tipine vücut vermişse TCK kapsamında soruşturulmaktadır⁴⁷. Ayrıca mağdur kadının şiddet uygulayan kişiye karşı 4721 sayılı Türk Medeni Kanun'u uyarınca boşanma davası açması, maddi manevi tazminat ve nafaka talep etmesi mümkündür⁴⁸.

⁴² **Tanrıkulu**, Sezgin: İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Etkili Başvuru Hakkı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2012, s. 177.

⁴³ AİHM kadına yönelik şiddete ilişkin önüne gelen; Durmaz v Türkiye ve Opuz v Türkiye davalarına ilişkin verdiği kararlarda devletin etkili soruşturma yükümlülüğü altında olduğunu vurgulamıştır. Bu kararların sonucunda Türkiye'nin etkili soruşturma yükümlülüğünü yerine getirmediğine hükmetmiştir.

⁴⁴ **Bilge**, Burak: "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatları Bağlamında Etkin Soruşturma Yükümlülüğü", İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 5, S. 2, 2014, s. 373.

⁴⁵ **Doğan**, s. 100.

⁴⁶ KADEM, s. 20.

⁴⁷ **Akbulut**, Berrin: "6284 Sayılı Kanun'da Şiddet ve İstanbul Sözleşmesi'nin TCK Açısından Değerlendirilmesi", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, C. 5, S.16, s. 141-177.

⁴⁸ **Baydur**, Emel/**Ertem**, Burcu: "Kadına Yönelik Evlilik İçi Şiddetin Hukuki Boyutları Ceza Kanunu, Medeni Kanun ve Ailenin Korunmasına Dair Kanun Kapsamında Bir İnceleme", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 65, 2006, s. 104-115.

İstanbul Sözleşmesi m. 18 gereği, devletler tarafından şiddetin önlenmesine ilişkin alınacak önlemler yukarıda sayılanlarla sınırlı değildir. Devlet, şiddet görme riski altında bulunan kadınların şiddet görmesinin önüne geçecek her türlü tedbiri; şiddet gören kadınların ise uğradığı şiddetin etkilerini azaltacak, şiddet eylemlerinin tekrarından koruyacak her türlü tedbiri günün sosyal, ekonomik ve teknolojik durumunu gözетerek almakla yükümlüdür.

III. KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDETİN ÖNLENMESİNDE EMSAL NİTELİĞİNDE BİR KARAR: OPUZ v. TÜRKİYE KARARI⁴⁹

Başvuran Nahide Opuz kendisinin ve annesinin resmi makamlar tarafından aile içi şiddete karşı korunmadığını, bu sebeple annesinin öldüğünü, kendisinin ise kötü muameleye maruz kaldığını iddia etmiştir. AİHM, dava neticesinde AİHS'nin 2., 3. ve 14. maddelerinin ihlal edildiğine karar vermiş ve Türkiye başvurana tazminat ödemeye mahkûm edilmiştir.

A. Karara Konu Olay

Başvuran Nahide Opuz, Türk vatandaşıdır ve Diyarbakır'da yaşamaktadır. Nahide Opuz ve H.O. Kasım 1995'te evlenmiştir. Üç çocuğu olan çift evliliğinin en başından bu yana süren ciddi boyuttaki tartışmalar sebebiyle boşanmışlardır. Nisan 1995, Nisan 1996, Şubat 1998 ve Mart 1998 tarihlerinde H.O.'nun, Nahide Opuz'a yönelik gerçekleştirdiği şiddet eylemlerine ilişkin polis kayıtları bulunmaktadır. Üçüncü saldırının ardından Nahide Opuz, annesinin yanına taşınmış ve boşanma davası açmıştır. Ancak saldırının baskıları ve tehditleri neticesinde boşanma davasını geri almıştır. Bir sonraki saldırı ise Nahide Opuz'un evine geri dönmesi için gerçekleştirilmiştir. Saldırı neticesinde Nahide Opuz evine dönmüş ancak şiddet fiilleri son bulmadığından tekrar annesinin yanına sığınmak zorunda kalmıştır.

Mart 1998 tarihinde yaşanan olaya ilişkin kayıtlardan H.O.'nun bıçakla saldırının yanı sıra Nahide Opuz ve annesinin üzerine arabasını sürdüğü anlaşılmaktadır. Bu olayı takiben iki kadına yapılan muayene neticesinde kadınların bedenlerinde yaşamlarını tıbben tehlikeye düşüren yaraların bulunduğu saptanmış ve kadınlara darp raporu verilmiştir. Yaptığı ölüm tehditleri, güncel, ciddi ve acı veren bedensel zarar ve öldürme girişimleri nedeniyle H.O. hakkında cezai tatbikatlar başlatılmıştır. Cezai tatbikatlar

⁴⁹ ECHR, Opuz v. Turkey, App. No. 33401/02, 09.06.2009, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-92945>, E.T. 05.06.2018.

neticesinde H.O. iki defa tutuklanmış ancak serbest kalmıştır. Nahide Opuz'un annesinin yaralarının ciddiyeti sebebiyle yargılama sürmüştür ve H.O. üç ay hapis ile cezalandırılmıştır. Sonrasında bu ceza para cezasına çevrilmiştir.

Nahide Opuz olayında başvuran ve annesinin H.O. tarafından gerçekleştirilen şiddet eylemlerine ilişkin şikâyetlerini birçok kez geri alması neticesinde ya da delil yetersizliği sebebiyle kovuşturmaların sona erdiği dikkat çekmektedir.

Ekim 2001'de ise Nahide Opuz, H.O. tarafından yedi kez bıçaklanmış ve hastaneye götürülmüştür. Bu olayın neticesinde 8 taksitle ödenmek üzere H.O.'ya 839.957.040 TL para cezası verilmiştir⁵⁰. Nahide Opuz'un annesi olay sonrasında H.O.'nun ölüm tehditi ve yaptığı baskılar sebebiyle tutuklanmasını istemiştir.

Nisan 1998 ile Kasım 2001 tarihlerinde Nahide Opuz ve annesi, H.O.'nun tehdit ve giriştiği şiddet eylemlerine ilişkin adli makamlara şikâyetlerde bulunmuşlar ve hayatlarının tehlikede olduğunu söyleyerek H.O.'nun tutuklanmasını ve hakkında dava açılmasını istemişlerdir. H.O. sorgulanmış, ifadesi alınmış ancak serbest bırakılmıştır.

11 Mart 2002 tarihinde Nahide Opuz ve annesinin İzmir'e taşınmak için seyahat ettiği sırada H.O. ateş ederek Nahide Opuz'un annesini öldürmüştür. Mart 2008'de H.O. cinayet sebebiyle yargılanmış ve H.O. temyiz yargılaması boyunca serbest kalmıştır. Bu aşamada Nahide Opuz'un annesinin evliliği üzerinde olumsuz etkileri olduğunu ve Nahide Opuz'u ahlâksız yaşama sürüklediğini iddia etmiştir. Davada müteveffanın sanığı kıskırtması sonucunda cinayetin işlenmesi ve duruşmalardaki iyi hali sebebiyle cezada indirime gidilmiş ve H.O. cinayet sebebiyle 15 yıl 10 ay hapis ve 180 TL para cezasına mahkûm edilmiştir.

Nisan 2008 tarihinde Nahide Opuz H.O. hakkında yeni bir şikâyette bulunmuş ve önlem alınmasını istemiştir⁵¹. Mayıs ve Kasım 2008'de Nahide Opuz'un temsilcisi AİHM'ye gerekli tedbirlerin alınmadığını iletmış ve mahkeme ilgili makamlardan açıklama istemiştir. Makamlar ise eski eşin fotoğraf ve parmak izini tutuklama emriyle birlikte polis karakollarına dağıttıklarını ifade etmişlerdir⁵².

⁵⁰ ECHR, Opuz v. Turkey, App. No. 33401/02, 09.06.2009, par. 44.

⁵¹ ECHR, Opuz v. Turkey, App. No. 33401/02, 09.06.2009, par. 59.

⁵² ECHR, Opuz v. Turkey, App. No. 33401/02, 09.06.2009, par. 69.

B. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Kararı

15 Haziran 2002 tarihinde AİHM'ye yapılan başvuru neticesinde oybirliği ile varılan AİHM'nin tespitleri şu şekildedir:

- Her ne kadar ulusal makamlar H.O'yu giriştiği hukuka aykırı davranışları sebebiyle uyarsa da başvuranın annesi H.O. tarafından öldürüldüğünden AİHS'nin 2. maddesi (yaşama hakkı) ihlal edilmiştir⁵³.

AİHS m. 2/1 gereğince devlet kasten ve yasadışı cinayetleri engelleme, tabiiyetindeki kişilerin yaşama hakkını korumak için gerekli her türlü tedbiri alma yükümlülüğü altındadır. AİHM bu bağlamda devletin negatif yükümlülüklerini ve pozitif yükümlülüklerini yerine getirerek yaşama hakkını güvence altına alması gerektiğini vurgulamaktadır. AİHS m. 2/1 devletlere, bazı koşulların gerçekleşmesi halinde devlet dışı süjelerin suç teşkil eden fiilleri nedeniyle hayati risk altında bulunan kişileri korumak için önleyici tedbirleri almak yönünde pozitif yükümlülük getirmektedir. Bu yükümlülük kapsamında gerekli tedbirlerin alınmaması AİHS'nin ihlali anlamına gelmektedir. AİHM somut olaya ilişkin kararında ardı sıra gelen şiddet eylemleri neticesinde hayati tehlike yaratabilecek bir saldırının resmi makamlar tarafından öngörebilir olmasına rağmen önlenmediği kanaatine varmıştır. Kararda devletin sorumluluğunun doğmasının nedeni makul önlemlerin alınmaması olarak gösterilmiş, farklı davranılması halinde dahi cinayetin gerçekleşmeyeceği hususunda bir kesinliğe varılamayacağına ve mağdurun tutumunun devletin yeterli özeni gösterme yükümlülüğü üzerinde bir etkisi bulunmadığına yer verilmiştir.

- Ulusal makamların H.O'nun hukuka aykırı ve sömürücü davranışına karşı başvurunu korumaması nedeniyle AİHS'nin 3. maddesi (işkence yasağı) ihlal edilmiştir⁵⁴.

Kötü muamelenin AİHS m. 3 kapsamında değerlendirilebilmesi için belli bir ölçüde olması gerekmektedir. AİHS m. 1 uyarınca devletler, tabiiyetindeki herkese AİHS'de yer alan tüm hak ve özgürlükleri temin etmekle yükümlüdür. Bu kapsamda devletler kişilerin işkence, insanlık dışı küçültücü muamele veya cezaya maruz bırakılmaması yönünde tüm tedbirleri almalıdır. AİHM somut olaya ilişkin kararında başvuran ve annesinin sosyo-kültürel durumunu da göz önünde bulundurarak gerçekleştirilen şiddet eylemlerini kötü muamele olarak nitelendirmiş, bu eylemlerin makul ölçüyü çoktan aşmış olduğu kanaatine varmıştır. AİHM resmi makamlar tarafından

⁵³ ECHR, Opuz v. Turkey, App. No. 33401/02, 09.06.2009, par. 153.

⁵⁴ ECHR, Opuz v. Turkey, App. No. 33401/02, 09.06.2009, par. 176.

yapılan şiddeti önleyici tedbirleri yetersiz bulmuş, 4320 sayılı kanunun savcı tarafından re'sen uygulanması gerektiğini ancak uygulanmadığı ve bu sebeplerle AİHS m. 3'ün ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

- Başvuran ve annesi toplumsal cinsiyet temelinde ayrımcılığa maruz kalmıştır. Bu sebeple AİHS'nin 14. maddesi (ayrımcılığın yasaklanması) 2. ve 3. maddelerle birlikte okunduğunda ihlal edilmiştir⁵⁵.

AİHM somut olaya ilişkin kararında; kamu ajanlarının kadına karşı şiddet vakıalarına olan ilgisizliği ve görevlerini gereği gibi yapmadıklarını vurgulamış, başvuran ve annesine karşı yapılan şiddet eylemlerinin temel sebebi olarak toplumsal cinsiyet ayrımcılığını göstermiştir.

- Sözleşmenin 41. maddesine (salt giderim) göre, mahkeme başvurana maddi ve manevi zararı nedeniyle 30.000 avro ve giderler için 6.500 avro ödenmesine karar vermiştir.

C. Kararın Değerlendirilmesi

Kadına yönelik şiddet, kişilerin özel sorunu olmaktan öte kamu düzeni ve güvenliğini ilgilendiren bir sorundur⁵⁶. Şiddet vakıalarına devletin müdahale edip edemeyeceğinin ve şiddete rızanın mümkün olup olmadığının belirlenmesi bakımından kamu düzeni kavramı ve bu kavramı oluşturan bileşenler önem arz etmektedir. Klasik anlayış kamu düzeni kavramını maddi bir düzen olarak algılamakta ve bu kavramı “kamu güvenliği”, “kamu huzuru”, “kamu sağlığı” üçlüsü ile açıklamaktadır⁵⁷. Modern kamu düzeni anlayışı ise klasik anlayışın kamu düzenini açıklamak için kullandığı bu üç kavrama “genel ahlak”, “kamusal estetik”, “insan onuru”, “bireylerin kendilerine karşı korunması” unsurlarını eklemektedir⁵⁸. Bu bileşenlerden “bireylerin kendilerine karşı korunması”, mağdurun şiddete rızasına rağmen şiddet vakıalarına devletin müdahale etmesini haklı kılmaktadır.

Feminist doktrinin bir kısmı, kadına yönelik şiddet vakıalarına devlet müdahalesinin ancak kadının müdahaleye ilişkin rızasının olması durumunda mümkün olacağını savunmaktadır. Bu görüşte olanların temel argümanları; bireysel özerklik ve karar verebilme gücüne saygı duyulması gerekliliği ile devlet müdahalesinin şiddet vakıalarının önlenmesinde etkili olamayaca-

⁵⁵ ECHR, Opuz v. Turkey, App. No. 33401/02, 09.06.2009, par. 202.

⁵⁶ Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi, Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi'nin Kadına Karşı Aile İçi Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Görüşü, Brüksel, 2012, s. 1.

⁵⁷ **Gözler**, Kemal: İdare Hukuku, Ekin Yayınevi, C. 2, Bursa, 2019, s. 478.

⁵⁸ **Gözler**, s. 480-482.

ğıdır. Ancak yine bu görüşün savunucuları kadının şiddete rıza gösterebileceğine ihtimal vermemektedirler⁵⁹. Feminist doktrinindeki diğer bir görüşe göre ise devlet müdahalesi özel hayata fazla müdahale riski taşımaktadır ve şiddete rağmen partneriyle ilişkisini devam ettirmek isteyen bireyleri olumsuz yönde etkilemektedir⁶⁰.

Kanaatimizce bahsettiğimiz feminist görüşler, kadının ifade hürriyeti ve bireysel özgürlüğünü yaşama hakkına üstün tutmakta ve gerçeğe uygun olmayan varsayımlardan hareket etmektedir. Oysa en temel insan hakkı olan yaşama hakkının ve kamu düzeninin korunması için bireylerin rızası olmasa dahi devletin müdahalesi bir zorunluluktur. Opuz kararı bu bakımdan emsal teşkil etmektedir. AİHM'nin kararında yer verdiği ölçütler ise devletin bu tür vakıalara müdahale alanının sınırlarını göstermektedir. AİHM'ne göre şikâ-yete tabi olsun ya da olmasın kadına yönelik şiddet olaylarına devletin müdahale etme noktasında göz önünde bulundurması gereken ölçütler; suçun ciddiyeti, mağdurun fiziksel ya da psikolojik yaralarının olup olması, davalının silah kullanıp kullanmadığı, davalının saldırıdan itibaren tehditlerini sürdürüp sürdürmediği, davalının saldırıyı bir plan çerçevesinde yapıp yapmadığı, hanede bulunan çocuklar üzerinde olayın etkisi ve saldırının tekrerrütme ihtimali, mağdur ve olaya dahil olan ya da olma olasılığı olan kişilerin sağlığı ve güvenliğine ilişkin süregelen bir tehdidin varlığı, mağdur ve davalı arasındaki mevcut ilişkinin ve kovuşturmaya mağdurun rızasının olmamasının bu ilişki üzerindeki etkisi ve mağdur ve davalı arasındaki ilişkinin evveli ve bu süreçte şiddet eylemlerine başvurulup başvurulmadığıdır.

IV. KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE İLİŞKİN YÜKÜMLÜLÜKLERİN HUKUKİ NİTELİĞİ

İdare Hukuku doktrininde, devletin varlığı ve idare hukuku kamu hizmeti kavramı ekseninde açıklanmaktadır⁶¹. Temel niteliğine rağmen kamu hizmeti kavramının net bir tanımı ne yasal düzenlemeler de ne de yargı kararlarında yer almamıştır. Günday kamu hizmetini, “*siyasal organlar tarafından kamuya yararlı olarak kabul edilen, bir kamu kuruluşunun ya kendisi ya da yakın denetimi ve gözetimi altında özel kesim tarafından yürütülen faaliyet*” olarak tanımlamaktadır⁶². Akyılmaz, Sezginer ve Kaya ise

⁵⁹ **Coker**, Dona: “Crime Control and Feminist Law Reform in Domestic Violence Law: A Critical Review”, Buffalo Criminal Law Review, V. 4, N. 2, 2001, s. 806.

⁶⁰ **Sever**, s. 35, 36.

⁶¹ **Örücü**, Esin: “Sosyal Kamu Hizmeti”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 36, S. 1-4, 1970, s. 213.

⁶² **Günday**, Metin: İdare Hukuku, 10. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara, 2015, s. 330.

kamu hizmetini “*yasama organınca kamu hizmeti olarak nitelendirilen idare ya da onun denetim altında özel kişilerce, kamu yararı amacıyla, kamusal ihtiyacı tatmin için yapılan faaliyetler*” olarak ifade etmektedir⁶³. Bahsi geçen kamu hizmeti tanımlarından hareketle bir hizmetin kamu hizmeti olması için ilk şart yasama organı tarafından kamu hizmeti olarak nitelendirilmesidir. Kanunlarda bir faaliyetin kamu hizmeti niteliğini haiz olup olmadığı açık ya da örtülü olarak düzenlenebilir. Faaliyetin kamu hizmeti olduğunun açıkça düzenlenmediği durumlarda kanun koyucunun iradesine bakılmalıdır⁶⁴. Bir hizmetin kamu hizmeti olarak nitelendirilmesinde aranacak diğer şartlar ise hizmetin kamu kurum tarafından yahut onların gözetimi ve denetimi altında özel kişiler tarafından yerine getirilmesi ve bu hizmetlerin toplumsal ihtiyaçları gidermeye yönelik olmasıdır⁶⁵.

Kamu hizmetleri konularına göre idari kamu hizmetleri, iktisadi kamu hizmetleri, bilimsel - teknik - kültürel kamu hizmetleri ve sosyal kamu hizmetleri olarak sınıflandırılmaktadır⁶⁶. Konumuz açısından sosyal kamu hizmetleri önem arz etmektedir. Sosyal kamu hizmetleri, “*toplumda yaşayan bireyleri yaşamlarını insan onuruna yakışır bir biçimde sürdürebilesini sağlayan toplumsal adaletsizliklerden zarar görenleri ve doğal olarak yardıma muhtaç olan kişilerin desteklenmesi amacıyla girişilen maddi yardım, burs, korunaklı yerlerin sağlanması gibi hizmetler*” olarak tanımlanmaktadır⁶⁷. Kanaatimizce kadınların aile içi şiddet neticesinde mağdur olmalarını önlemek yahut mağduriyetlerini gidermek gayesiyle gerek kamu kurumları gerekse idarenin denetimi altında özel kuruluşlarca sunulan kadını korumaya yönelik hizmetlerin bir kısmı niteliği itibariyle birer sosyal kamu hizmetidir. Örneğin; aile içi şiddet mağduru kadına verilen ekonomik ve psikolojik destek, kadın konuk evlerinde kalacak yer imkanının sağlanması, mesleki yönlendirme, rehberlik hizmetleri ve kreş imkânının sağlanması, şiddet vakıalarına özel ihbar ve şikayet hattının oluşturulması⁶⁸ birer sosyal kamu hizmetidir.

⁶³ **Akyılmaz**, Bahtiyar/**Sezginer**, Murat/**Kaya**, Cemil: Türk İdare Hukuku, Savaş Yayınevi, Ankara, 2018, s. 526.

⁶⁴ **Günday**, s. 333.

⁶⁵ **Yıldırım**, Turan/**Yasin**, Melikşah/**Kaman**, Nur/**Özdemir**, Eyüp/**Üstün**, Gül/**Okay Tekinsoy**, Özge: İdare Hukuku, 6. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2016, s. 485.

⁶⁶ **Günday**, ss. 337-340.

⁶⁷ **Yaşar**, Hasan Nuri: İdare Hukuku, Der Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 174.

⁶⁸ ALO 183 hattına 2012 yılında gelen 52 bin 610 çağrıdan 4 bin 418’inin şiddete uğrayan kadınlardan geldiği öğrenilmiştir, <http://www.milliyet.com.tr/-alo-183-e-1-yilda-4-bin-ihbar-geldi-gundem-1632814/>, E.T. 18.02.2018; <http://www.trthaber.com/haber/turkiye/binlerce-siddet-magduru-alo-183u-aradi-181943.html>, E. T. 10.02.2018.

Kadına yönelik aile içi şiddetin önlenmesine ilişkin faaliyetlerin bir bölümü ise idari kolluk faaliyeti niteliğindedir. İdari kolluk, kamu düzenini sağlamayı amaçlayan bir faaliyettir⁶⁹. Kadına yönelik aile içi şiddet kamu düzenini bozucu nitelikte olup kolluk faaliyetinin konusu kapsamına girmektedir. Nitekim 6284 sayılı kanun kolluk kuvvetlerine kadına yönelik aile içi şiddetin önlenmesi bakımından çeşitli kolluk görevleri vermektedir. Örneğin; 6284 sayılı kanun gereğince kolluk görevlileri şiddet uygulayana yönelik önleyici tedbirler ile şiddete maruz kalana yönelik koruyucu tedbirler almaktadır.

V. DEVLETİN KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDET VAKIALARINDAN DOĞAN SORUMLULUĞU

İdare hukuku bakımından kusurlu ve kusursuz sorumluluk olmak üzere iki tür idari sorumluluk türü bulunmaktadır. Kusurlu sorumluluk, “hizmet kusuru” kavramından yola çıkılarak açıklanmaktadır. Hizmetin “hiç işlememesi”, “geç işlemesi” ya da “kötü işlemesi” hizmet kusuru olarak adlandırılmaktadır⁷⁰.

Hizmetin hiç işlememesi, idarenin yapmakla yükümlü olduğu faaliyetleri yapmaması yahut hareketsiz kalması hallerinde söz konusu olmaktadır. Hizmetin hiç işlememesinden dolayı idarenin sorumluluğu ancak idarenin o hizmet bakımından yetkili olması halinde ortaya çıkmaktadır. Örneğin; kadın konuk evlerinin kurulmaması, şiddet vakıalarının şikâyet ya da ihbar edilebileceği bir telefon hattının olmaması, psikolojik, hukuki, mesleki destek ya da rehberlik hizmetlerinin verilmemesi hizmetin hiç işlememesi halidir.

Hizmetin geç işlemesi, kamu hizmetinin gereklerine göre yavaş işlemesi ve bu sebeple bir zararın doğması durumunda söz konusu olmaktadır⁷¹. Hizmetin hangi süre içinde görüleceği ilgili mevzuatta belirlenmişse o hizmetin geç işleyip işlemediğini tespit etmek kolaydır. Ancak mevzuatta hizmetin görüleceği süre belirtilmemişse hizmetin gereklerine göre idarenin makul bir sürede harekete geçmesi beklenmektedir. Örneğin; Alo 183 hattına gelen bir ihbara üç gün sonra kolluk kuvvetlerinin yönlendirilmesi hizmetin makul bir süre içerisinde işlemediğini göstermektedir.

⁶⁹ **Gözler**, s. 499

⁷⁰ **Gözübüyük**, A. Şeref/**Tan**, Turgut: İdare Hukuku, C. 1, 3. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2004, s. 777.

⁷¹ **Atay**, Ender Ethem: İdare Hukuku, 3. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2012, s. 699.

Hizmetin kötü işlemesi ise hizmetin gerektirdiği titizlik, özen ve kalitede sunulmamasını ifade etmektedir⁷². Hizmetin kötü işleyip işlemediği yargı organları tarafından her somut olaya göre ayrıca değerlendirilmelidir⁷³. Örneğin; kadın konuk evinde kalan N.K'nın ailesiyle görüştüğü Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü çıkışında eşi E.K tarafından öldürülmesi durumunda “hizmetin kötü işlemesi”nin söz konusu olduğunu düşünmekteyiz⁷⁴. Çünkü kadın konuk evlerinde kalan mağdurlara sadece kalacak yer sağlanması hizmetin gerektiği gibi sunulduğu anlamına gelmemektedir. Kadın konuk evi sağlama hizmeti kadının güvelliğini sağlamayı da zorunlu kılmaktadır.

Kolluk kuvvetlerinin kadına yönelik şiddet konusundaki tutumları, şiddet görme riski altında ya da şiddet gören kadının kolluk kuvvetlerine başvurduğunda kolluk personelinin yapacağı güvenli ve etkili yardım önem arz etmektedir. Kolluk kuvvetleri, mağdurlara yeterli ve acil koruma sunmak ve gerektiğinde olaya müdahale etmek zorundadır⁷⁵. Ancak yeterli ve acil koruma şöyle dursun aile içi şiddet vakıaları gerektiği gibi polis kayıtlarına dahi girmemektedir. Oysa aile içi şiddete maruz kalan kadının polis merkezlerine ve jandarma karakollarına yapılan başvurular neticesinde tutulan

⁷² Danıştay 10. Dairesi, E. 1999/3568, K. 1999/4782, K.T. 12.10.1999; “İdarenin ajanı olan polis memuru hakkında ağır ceza mahkemesinde açılan davanın sonuçlanmamış olması kamu hizmetinin yürütülmesinde hizmetin kusurlu işletilip işletilmediğinin tespiti engel teşkil etmemektedir. Olayın oluş biçimi ve ölüm sebebi göz önünde bulundurulduğunda yukarıda aktarılan Yasa hükümleri ve hukuki ilkeler birlikte değerlendirildiğinde; halkın can ve mal emniyetinin korunması şeklinde tecelli eden kamu hizmetinin düzenlenmesindeki yetersizlik, diğer yandan hizmet personeli üzerindeki denetimin gereğince yapılmamış olması hizmetin kötü işlemesi biçiminde ortaya çıkarak idarenin bu kamu hizmetinin yürütülmesindeki kusurunu otaya koymaktadır. Bu suretle meydana gelen zararın, hizmeti yürütmekle görevli idarece tazmini gerektiği de açıktır”; Danıştay 13. Dairesi, E. 2011/2603, K. 2011/3886, K.T. 20.09.2011; “İdarenin tesis etmiş olduğu bir işlemin yargı yerleri tarafından hukuka aykırı olduğuna karar verilmesi durumunda, idarenin işleyişindeki aksaklık kamu hizmetinin kötü işlemesi olarak değerlendirilecek ve idarenin hizmet kusurunun olduğu kabul edilecektir.”

⁷³ **Atay**, s. 695-697; **Çağlayan**, Ramazan: İdare Hukuku Dersleri, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014, s. 688.

⁷⁴ <http://www.ensonhaber.com/siginma-evinde-yasayan-esini-oldurdu.html>, E.T. 18.02.2018.

⁷⁵ **Molu**, Benan: Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadelede Hukukun Rolü, http://www.umut.org.tr/UserFiles/Files/Document/document_08_BenanMolu_Kad%C4%B1na%20Y%C3%B6nelik%20%C5%9Eiddet%20ve%20Ev%20C4%B0%C3%A7i%20%C5%9Eiddetin%20%C3%96nlenmesi%20ve%20Bunlarla%20M%C3%BCcadelede%20Hukukun%20Rol%C3%BC.pdf, E.T. 08.02.2018, s. 2, 3.

fezleke ve vukuat raporları bu vakıaların analizi bakımından önem arz etmektedir⁷⁶. Kolluk kuvvetleri bu vakıaları kayıt altına almak konusunda “karı-koca arasına girilmez” anlayışıyla isteksiz olabilmekte, partnerleri sözlü olarak barıştırmaya çabasına girişmektedir. Ayrıca suç istatistiklerinin düşük olması amacıyla da kayıt altına almama eğilimi gösterebilmektedir⁷⁷. İstanbul Sözleşmesi m. 48 gereği koruyucu veya önleyici tedbir kararlarının alınması ve yerine getirilmesi aşamasında şiddet mağduru ile şiddet uygulayan arasında hiçbir şekilde uzlaşma ya da arabuluculuk önerilemez. Kolluk personelinin partnerleri barıştırmaya yönelik tutumunu terk etmesi ve gerekli koruma desteğini vermesi gerekmektedir⁷⁸. Özellikle bir suçun işlendiğini öğrenen kamu görevlisi, gecikmeksizin yetkili makamlara bildirimde bulunmalıdır⁷⁹. Aksi takdirde idare hizmet kusuru sebebiyle meydana gelen zararlardan sorumlu olacaktır.

İdarenin yükümlülüklerini Anayasa m. 65’te yer alan “devlet, sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa ile belirlenen görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek malî kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getirir” hükmüne sığınarak yerine getirmekten kaçınma ihtimali her daim bulunmaktadır. Kanaatimizce, idare özellikle hayati önem taşıyan ve yaşama hakkıyla doğrudan ilgili kamu hizmetlerini “malî kaynakların yeterli olmayışını” ileri sürerek yerine getirme yükümlülüğünden kaçınmaz. Devletin aile içi şiddet gibi yaşama hakkını yakından ilgilendiren olaylara her daim hazırlıklı olması gerekmektedir⁸⁰.

28 Şubat 2018 tarih ve 30346 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Anayasa Mahkemesi’nin 19/12/2017 tarih ve 2014/546 başvuru numaralı bireysel başvuru kararı çalışma konumuz açısından emsal teşkil etmektedir⁸¹.

⁷⁶ **Çalı**, Hasan Hüseyin: “Aile İçi Şiddet: Bir Kamu Politikası Analizi”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 16, S. 2, 2012, s. 8.

⁷⁷ **Sarfraz**, Hussain: “A Critical Note on The Validity of Official Crime Statistics”, Pakistan Journal Social Sciences, V. 3, N. 9, 2005, s. 1124.

⁷⁸ **Kandemirci**, Duygu/**Kağmıcı**, Dilek Yelda: “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Baş Etme: Çok Boyutlu Bir İnceleme”, Türk Psikoloji Yazıları Dergisi, C.17, S. 33, 2014, s. 6.

⁷⁹ Görevini yapan adli kolluk görevlisinin suçu bildirim yükümlülüğü 5237 sayılı TCK m. 279’da ve sağlık mesleği mensuplarının bildirim yükümlülüğü ise m. 280’de düzenlenmiştir.

⁸⁰ **Dinler**, Veysel: “Devletin İktisadi ve Sosyal Ödevlerinin Sınırı Açısından İdarenin Sorumluluğu”, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 1, S. 1, 2008, s. 14.

⁸¹ Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, Bireysel Başvuru No. 2014/546, 28.02.2018 tarih ve 30346 sayılı Resmi Gazete.

Söz konusu Karar'da başvurucu kimlik bilgilerinin değiştirilmesi ve geçici maddi yardım yapılmasına ilişkin tedbirlerin uygulanmasında ortaya çıkan aksaklık ve gecikmeler nedeniyle maddi ve manevi varlığının tehlikeye düştüğünü ileri sürmüştür. Bahsi geçen bireysel başvuruya konu olaylar şu şekilde özetlenebilecektir:

Başvurucu A.Z.Ö. eşinden şiddet gördüğü için Bursa'dan İstanbul'a kız kardeşine gitmiştir. Ancak bir süre sonra kız kardeşinin yanında daha fazla kalamayacağını ve eşinden şiddet gördüğünü ifade ederek ilgili birimlere başvurmuştur. Başvuru üzerine kirası ve taşınma masrafları İstanbul Valiliği Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından karşılanarak kiralık bir eve taşınmıştır.

Başvurucu 17/09/2010 tarihinde işinden evine dönerken eşinin kendisini darp ve tehdit etmesi neticesinde şikayette bulunmuştur. Başvuru neticesinde A.Z.Ö. 4320 sayılı kanun gereğince altı ay süre ile geçici koruma altına alınmıştır.

2012 yılında A.Z.Ö.'nün mevcut ikametgâh adresinin eşi tarafından erişilebilir hale gelmesi üzerine A.Z.Ö. ikametgâh adresini tekrar değiştirmiştir. Bu tarihten sonra, A.Z.Ö. eşinin yeni adresini de öğrendiğini belirterek yeniden adres değişikliği talep etmiştir. Ancak başvurucunun bu talebi kabul edilmemiştir.

A.Z.Ö. adres değişikliği talebinin reddi üzerine yaşadığı korku nedeniyle işten ayrıldığını, çocuklarıyla birlikte eve kapandığını, çalışmadığı için maddi sıkıntı çektiğini ve şiddet korkusuyla kendisinin de çocuklarının da psikolojik olarak zarar gördüğünü beyan etmiştir.

Başvurucunun talebi üzerine Bakırköy 4. Aile Mahkemesi 18/12/2012 tarihli kararıyla başvurucu ve oğlu için 6284 sayılı kanununun 17. maddesi kapsamında maddi yardım yapılmasına karar vermiş ve karar uygulanması için Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'ne gönderilmiştir. Ancak maddi yardım, mahkeme kararında süresinin belirtilmemesi sebebiyle ancak 04/09/2013 tarihinde başvurucuya ödenmiştir.

Başvurucu 06/07/2012 tarihinde 6284 sayılı kanunun 4/1-ç maddesi uyarınca kendisinin ve çocuğu H.K.'nin kimlik bilgilerinin değiştirilmesini talep etmiştir. Bakırköy 3. Aile Mahkemesi söz konusu bu başvuruyu diğer önleyici tedbir kararlarının yeterli olduğu gerekçesiyle reddetmiştir. Başvurucu karara itiraz etmiştir. Bakırköy 4. Aile Mahkemesi itirazı kabul etmiş ve başvurucu ile çocuğu H.K. hakkında kimlik bilgilerinin değiştirilmesi tedbirlerinin uygulanmasına karar vermiştir.

Tedbir kararı, gereği yapılmak üzere 24/09/2012 tarihinde Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'ne gönderilmiştir. 18/01/2013 tarihli ve 28532 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği'nin yürürlüğe girmesi üzerine, tedbir kararı 13/02/2013 tarihinde İçişleri Bakanlığı'na gönderilmiştir. İçişleri Bakanlığı tarafından İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'na hitaben 28/03/2013 tarihinde yazılan yazıda ilk tedbir kararının en çok altı aylığına verilebileceği belirtilmiş ve devamında kimlik bilgilerinin değiştirilmesi tedbirinin geçerlilik süresinin 05/03/2013 tarihinde dolduğu, bu sebeple tekrar tedbir kararı verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Bakırköy 3. Aile Mahkemesi 19/06/2013 tarihli ek kararıyla, anılan tedbir kararının mahiyeti gereği süreye tabi olmadığını belirterek kararı, gereğinin yapılması ve infazı için İçişleri Bakanlığı'na tekrar göndermiştir. Nihayetinde başvurucuya yeni kimlik belgeleri 25/07/2013 tarihinde teslim edilebilmiştir.

AYM bireysel başvuru kararında; kimlik değiştirilmesi yönünde verilen kararın uygulamasındaki aksaklığın idari makamlar arasındaki koordinasyon ve organizasyon eksikliğinden kaynaklandığını vurgulamıştır.

Geçici maddi yardımın karar tarihinden itibaren dokuz ay gibi uzun bir süre sonra ödenmesinin sebebi olarak ise mahkeme kararında eksikliklerin yer alması ve ödenek beklenmesi gösterilmiştir. 6284 sayılı kanunun 1/2-b maddesi gereğince, destek ve hizmetlerin sunumunda olabildiğince hızlı bir usul izlenmeli, yetkili mercilerce alınan kararlar makul sürede yerine getirilmelidir. Somut olayda ise yetkili mercilerce alınan tedbir kararlarının yerine getirilmesinde on ay ve dokuz ay gibi adli ve idari süreçlerdeki aksaklıklardan kaynaklı ciddi gecikmeler mevcuttur.

AYM kararında gecikmelerin makul olmadığına, bu gecikmelerin “kişilerin maddi ve manevi varlığının korunması hakkı (Anayasa m. 17)” kapsamında devlete yüklenen pozitif yükümlülüklerin gereği gibi yerine getirilmediği anlamına geldiğine karar vermiştir. Ayrıca AYM Anayasa m. 17'nin ihlali neticesinde doğan mağduriyetleri göz önünde bulundurarak mağdura 15.000 TL manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir.

SONUÇ

Birçok ulusal ve uluslararası hukuki metinde kadına yönelik aile içi şiddet eylemlerinin devlet tarafından önlenmesi gerekliliği vurgulanmış ve bu eylemlerin önlenmesi ile etkilerinin ortadan kaldırılması hususunda devletler yükümlü kılınmıştır. Bu kapsamda ülkemiz 2011 yılında İstanbul Sözleşmesi'ne taraf olmuş; 2012 yılında 6284 sayılı kanun yürürlüğe girmiştir.

İstanbul Sözleşmesi ve 6284 sayılı kanunda devletin şiddet mağduru kadına sunması gereken koruyucu ve önleyici tedbirlere yer verilmiştir. Söz konusu koruyucu ve önleyici tedbirler İdare Hukuku bakımından kimi zaman bir sosyal kamu hizmeti kimi zaman ise kolluk hizmeti olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin; aile içi şiddet mağduru kadına ekonomik ve psikolojik destek sağlanması, kadın konuk evlerinde kalacak yer imkanının sağlanması, mesleki yönlendirme hizmetinin verilmesi, rehberlik hizmetleri ve kreş imkânının sağlanması, şiddet vakıalarına özel ihbar ve şikayet hattının oluşturulması gibi hizmetler niteliği itibariyle birer sosyal kamu hizmetidir. 6284 sayılı kanun gereğince alınan geçici koruma tedbiri kararı ise kolluk hizmeti olarak nitelendirilebilir.

İdarenin şiddet mağduru kadına sunması gereken söz konusu koruyucu ve önleyici tedbirlere yalnızca hukuki metinlerde yer verilmesiyle devletin bu konudaki yükümlülüklerini yerine getirdiği söylenemez. Önemli olan kadına yönelik aile içi şiddetin önlenmesine ilişkin mekanizmanın bu amaca uygun ve etkin olarak yürütülmesidir. İdare aile içi şiddet mağduru kadınlara sunduğu sosyal kamu hizmetleri ile kolluk faaliyetlerinin doğru zamanda, tam ve eksiksiz şekilde yerine getirilmesini sağlamalıdır. Kadına yönelik aile içi şiddetin önlenmesine ilişkin hizmetlerin hiç işlememesi, kötü işlemesi yahut geç işlemesi halinde hizmet kusuru ortaya çıkacak ve idarenin hizmet kusurundan dolayı sorumluluğu doğacaktır. Hizmet kusuru sebebiyle şiddet mağduru kadın veya kadının yakınları idareye karşı tam yargı davası açabilecektir⁸². İç hukuk yollarını tüketmiş yine de zararını tazmin edememiş mağdur ve yakınlarının AİHM'ne başvurması neticesinde ise üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirmeyen devletin sorumluluğu doğacaktır.

Çalışmamızda yer verdiğimiz ve görüşümüzü destekleyen 28 Şubat 2018 tarih ve 30346 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Anayasa Mahkemesi'nin 19/12/2017 tarih ve 2014/546 başvuru numaralı bireysel başvuru kararına karşın idari yargı yerleri tarafından bu yönde verilmiş herhangi bir karara rastlamış değiliz.

⁸² **Kırbaş Caniklioğlu**, Sevim: "Kadınlara Yönelik Şiddetin ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesine Dair Ulusal ve Uluslararası Mevzuat (İstanbul Sözleşmesi ve 6284 Sayılı Kanun)", Ankara Barosu Dergisi, S. 3, 2015, s. 369.

KAYNAKÇA

Kitaplar - Makaleler

- Aisling**, Reidy: *İşkencenin Yasaklanması Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Kılavuz*, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2005.
- Akbulut**, Berrin: “6284 Sayılı Kanun’da Şiddet ve İstanbul Sözleşmesi’nin TCK Açısından Değerlendirilmesi”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, C. 5, S. 16.
- Akçaal**, Mehmet: “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Güncel Gelişmelerin Değerlendirilmesi”, *Mevlana Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S. 2, 2013.
- Akyılmaz**, Bahtiyar/**Sezginer**, Murat/**Kaya**, Cemil: *Türk İdare Hukuku*, Savaş Yayınevi, Ankara, 2018.
- Atay**, Ender Ethem: *İdare Hukuku*, 3. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2012.
- Bakar**, Nehir: “Sığınma Evleri Çözüm Mü, Araç Mı?”, *Hukuk Gündemi Dergisi*, S. 1, 2012
- Bakırcı**, Kadriye: “Aile İçi veya Birlikte Yaşayanlar Arasındaki Şiddete İş Hukuku Araçları ile Müdahale Edilebilir Mi?”, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, S. 2, 2009.
- Bakırcı**, Kadriye: “İstanbul Sözleşmesi”, *Ankara Barosu Dergisi*, S. 4, 2015.
- Baydur**, Emel/**Ertem**, Burcu: “Kadına Yönelik Evlilik İçi Şiddetin Hukuki Boyutları Ceza Kanunu, Medeni Kanun ve Ailenin Korunmasına Dair Kanun Kapsamında Bir İnceleme”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 65, 2006.
- Bilge**, Burak: “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatları Bağlamında Etkin Soruşturma Yükümlülüğü”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 5, S. 2, 2014.
- Centel**, Nur: “Ceza Hukuku Şiddete Karşı Kadını Korur Mu?”, *Ceza Hukuku Genç Akademisyenler Sempozyumu*, İstanbul, 2012.
- Ceylan**, Ebru: “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’a Göre Kanun Kapsamına Girenlerin Korunmasıyla İlgili Değerlendirmeler”, *İstanbul Barosu Dergisi*, C. 91, S. 1, 2017.

- Coker**, Dona: “Crime Control and Feminist Law Reform in Domestic Violence Law: A Critical Review”, Buffalo Criminal Law Review, V. 4, N. 2, 2001.
- Çağlayan**, Ramazan: İdare Hukuku Dersleri, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014.
- Çalı**, Hasan Hüseyin: “Aile İçi Şiddet: Bir Kamu Politikası Analizi”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 16, S. 2, 2012.
- Çelik**, Deniz: Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Konusunda Sağlanan Gelişmelerde Hukukun Rolü, Hukukun Gençleri Sempozyumu,
<http://www.umut.org.tr/userfiles/files/pdfler/deniz%20c%cc%a7elı%cc%87k.pdf>, E.T. 15.02.2018.
- Çor**, Yaşar: “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Sözleşme Kapsamında İşkence Görmeme Hakkına Bakış Açısı”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 75, 2008.
- Dinler**, Veysel: “Devletin İktisadi ve Sosyal Ödevlerinin Sınırı Açısından İdarenin Sorumluluğu”, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 1, S. 1, 2008.
- Doğan**, Recep: “Kadının Şiddete Karşı Korunmasında Devletin Özen Yükümlülüğü ve Uluslararası Standartlar”, Ankara Barosu Dergisi, S. 2, 2016.
- Düğmeci**, Fatih: Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu’nun Yapısı ve İdare Üzerindeki Ayrımcılık Denetimi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019.
- Ertürk**, Yakın: Kadına Karşı Şiddet, Nedenleri ve Sonuçları, İnsan Hakları Ortak Platformu, Ankara, 2007.
- Gözler**, Kemal: İdare Hukuku, C. 2, Ekin Yayınevi, Bursa, 2019.
- Gözübüyük**, A. Şeref/**Tan**, Turgut: İdare Hukuku, C. 1, 3. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2004.
- Gülmez**, Mesut: “İnsan Haklarında Ayrımcılık Yasaklı Eşitlik İlkesi”, Çalışma ve Toplum Dergisi, C. 4, S. 11, 2006.
- Gülmez**, Mesut: İnsan Hakları ve Avrupa Birliği Hukuku’nda Ayrımcılığın Kaldırılması ve Türkiye, AB ve Sosyal Uyum Dizisi, Ankara, 2009.
- Günay**, Mehmet: “6284 Sayılı Kanun’a Göre Koruyucu ve Önleyici Tedbirler”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, C. 3, S. 10, 2012.
- Günday**, Metin: İdare Hukuku, 10. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara, 2015.

- Kandemirci**, Duygu/**Kağmıcı**, Dilek Yelda: “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Baş Etme: Çok Boyutlu Bir İnceleme”, *Türk Psikoloji Yazıları Dergisi*, C.17, S. 33, 2014.
- Karataş**, Sultan/**Şener**, Ülker/**Otaran**, Nur: *Kadın Sığınma Evleri Kılavuzu, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü*, Ankara, 2008.
- Kırbaş Caniklioğlu**, Sevim: “Kadınlara Yönelik Şiddetin ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesine Dair Ulusal ve Uluslararası Mevzuat (İstanbul Sözleşmesi ve 6284 Sayılı Kanun)”, *Ankara Barosu Dergisi*, S. 3, 2015.
- Kızılyel**, Serkan: “Yaşam Hakkı: AİHM Kararları ve İdari Yargı Uygulaması”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 18, S. 2, 2014.
- Molu**, Benan: “Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadelede Hukukun Rolü”, http://www.umut.org.tr/userfiles/files/document/document_08_benanmolu_kad%4%b1na%20y%3%b6nelik%20%5%9eiddet%20ve%20ev%20%4%b0%3%a7i%20%5%9eiddetin%20%3%96nlenmesi%20ve%20bunlarla%20m%3%bccadelede%20hukukun%20rol%3%bc.pdf, E.T. 08.02.2018.
- Moroğlu**, Nazan: “Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi 6284 Sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi”, *Ankara Barosu Dergisi*, S. 3, 2014.
- Örücü**, Esin: “Sosyal Kamu Hizmeti”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 36, S. 1-4, 1970.
- Öztürk**, Bahri/**Tezcan**, Durmuş/**Erdem**, Mustafa Ruhan/**Sırma**, Özge/**Saygılar**, Yasemin/**Alan**, Esra: *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2014.
- Öztürk**, Necla: “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Öneriler”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 8, S. 1, 2017.
- Sarfraz**, Hussain: “A Critical Note on The Validity of Official Crime Statistics”, *Pakistan Journal Social Sciences*, V. 3, N. 9, 2005.
- Sever**, Didem Çiğdem: “Kadına Karşı Ev İçi Şiddette Devletin Sorumluluğu ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin Opuz v. Türkiye Kararı”, *Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 1, S. 2, 2012.
- Tanrikulu**, Sezgin: *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Etkili Başvuru Hakkı*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2012.
- Turgut**, Faruk: “Türk Siyasetinde Son Dönem Aile Politikaları”, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, S. 35, 2016.

Üçpınar, Hülya/**Altıparmak**, Kerem: İşkenceyi Önlemede Ortak Akıl Seçmeli Protokol ve Türkiye’de Ziyaret Pratiklerinin Değerlendirilmesi Ek: Ulusal Önleme Mekanizmalarının Kurulması ve Yetkilendirilmesi, TİHV, Ankara, 2008.

Yaşar, Hasan Nuri: İdare Hukuku, Der Yayıncılık, İstanbul, 2016.

Yıldırım, Turan/**Yasin**, Melikşah/**Kaman**, Nur/**Özdemir**, Eyüp/**Üstün**, Gül/**Okay Tekinsoy**, Özge: İdare Hukuku, 6. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2016.

Mahkeme Kararları

Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararı, Bireysel Başvuru No. 2014/546, 28.02.2018 Tarih ve 30346 Sayılı Resmi Gazete.

Danıştay 10. Dairesi, E. 1999/3568, K. 1999/4782, K.T. 12.10.1999.

ECHR, Opuz v. Turkey, App. No. 33401/02, 09.06.2009, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-92945>, E.T. 05.06.2018.

Danıştay 13. Dairesi, E. 2011/2603, K. 2011/3886, K.T. 20.09.2011.

Inter-American Commission On Human Rights, Maria Da Penha Maia Fernandes v. Brazil. Res.No. 54/01, Case No. 12051, 04.04.2001.

Inter-American Commission On Human Rights, Velasquez Rodriguez v. Honduras, Res. No. 22/86, Case No. 7920, 18.04.1986.

İnternet Kaynakları

<http://www.ensonhaber.com/siginma-evinde-yasayan-esini-oldurdu.html>, E.T. 18.02.2018.

<http://www.milliyet.com.tr/-alo-183-e-1-yilda-4-bin-ihbar-geldi-gundem-1632814/>, E.T. 18.02.2018.

<http://www.trthaber.com/haber/turkiye/binlerce-siddet-magduru-alo-183u-aradi-181943.html>, E.T. 10.02.2018.

<https://kadininstatusu.aile.gov.tr/uygulamalar/siddet-onleme-ve-izleme-merkezi>, E.T. 11.02.2018.

Diğer Kaynaklar

20.02.2015 Tarih ve 19120602-010-06-02-0482-2014-406 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun’un Uygulanmasına Yönelik Genelge, <http://www.cigm.adalet.gov.tr/images/154nolu.pdf>, E.T. 06.02.2018.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü: Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2012 - 2015, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Ankara, 2012.

APT/IHRR: Birleşmiş Milletler İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Cezaya Karşı Sözleşmenin Seçmeli Protokolü İşkenceyi Önleme Kılavuzu, Çev. Elif Şimşek, Türkiye İnsan Hakları Vakfı, Ankara, 2007.

Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi: Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi'nin Kadına Karşı Aile İçi Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Görüşü, Brüksel, 2012.

KADEM, Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesinde İstanbul Sözleşmesi Çalıştay Raporu, İstanbul, 2014.

Sabancı Üniversitesi Kurumsal Yönetim Forumu Türkiye: İş Dünyası Aile İçi Şiddete Karşı (Business Against Domestic Violence-Badv) Projesi, <http://badv.sabanciuniv.edu/tr/proje>, E.T. 12.02.2018.

TÜSİAD, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet İle İlgili İşyeri Politikaları Geliştirme ve Uygulama Rehberi, TÜSİAD, İstanbul, 2015.

